

Burgerschap beleidsplan Jenapleinschool

Versie schooljaar 2024- 2025

Auteurs: Maaïke Wichers-Remmers & Yvonne Griffin-Bonke

Werkgroep burgerschap: Astrid van Haren,
Marrit Smits, Hilja Bruining, Yvonne Griffin-Bonke
en Maaïke Wichers-Remmers

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Theoretisch kader	5
Achtergrond, visie en missie	7
Visie	7
Beschrijving van onze populatie	7
Missie: Onze doelen en doorgaande leerlijnen voor burgerschapsonderwijs	8
Focusdoelen op basis van onze populatie	9
Ons burgerschapsonderwijs in de praktijk	10
Burgerschap en sociale veiligheid	10
WO projecten	12
Kinderraad	12
Eigen project	14
Burgerschapsboekenkast.....	15
Maatschappelijke actie	16
Meetbaar maken van ons burgerschapsonderwijs in het portfolio.....	17
Rubic eigen project burgerschapsthema	23
Kwaliteitszorg	24
Driejaren plan burgerschap en digitale geletterdheid Jenapleinschool.....	25
Literatuurlijst.....	26
Bijlagen	27

Inleiding

Burgerschap en Jenaplan hebben veel raakvlakken. Jenaplanonderwijs is een pedagogisch concept en een samenleving in het klein. De kern van het jenaplanonderwijs is wereldoriëntatie. Wij werken met driejarige heterogene stamgroepen waardoor diversiteit in ontwikkeling en niveau ons uitgangspunt is. In dit beleidsplan koppelen wij ons jenaplanonderwijs aan burgerschap en beschrijven wij expliciet ons aanbod en de kwaliteitszorg ervan. Wij hebben een werkgroep burgerschap, met medewerkers uit elke bouw en een coördinator burgerschap. Aan de hand van de Jenaplan basisprincipes en kernkwaliteiten en de concept kerndoelen burgerschap van SLO hebben we een visievormingsactiviteit gedaan met ons team.

Foto's inventarisatie burgerschapsonderwijs (maart 2024) en visievormingsactiviteit met het team (april 2024)

Hier kwam uit dat we de volgende burgerschapsthema's als team belangrijk vinden:

- Eigen identiteitsvorming
- Goede omgangsvormen
- Betrokkenheid bij de omgeving waarin je leeft
- Betrokkenheid in de democratische samenleving

KiVa is onze methode voor een sociaal veilig klimaat in de school. Wij veronderstellen dat sociale veiligheid een voorwaarde is om goed burgerschapsonderwijs aan te kunnen bieden. De basiswaarden van een democratische samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit kunnen niet besproken, begrepen en gevoeld worden wanneer er geen sprake is van sociale veiligheid. Tweemaal per jaar meten wij het sociale veiligheidsgevoel van de kinderen van groep 3 t/m 8 door middel van een vragenlijst. Wekelijks is er een KiVa kring, die wij vanaf heden gaan afwisselen met een burgerschapskring. Deze twee onderdelen hebben tevens veel raakvlakken en gaan hand in hand samen. Vanuit de sociale veiligheid en de thema's uit de visievormingsactiviteit hebben we 3 doelen met bijbehorende doorgaande leerlijnen burgerschap opgesteld, die verderop in dit beleidsplan worden beschreven. Wat betreft onze schoolcultuur stellen wij het volgende overkoepelende doel:

'Op de Jenapleinschool heerst een democratische cultuur, waar sociale veiligheid een voorwaarde is'.

In de totstandkoming van dit burgerschapsbeleid hebben wij zo volledig mogelijk in kaart gebracht wat wij al jaren doen. Wij hebben verbinding gelegd tussen verschillende vakgebieden, kringen en projecten. Voor de hiaten in de burgerschapsdoelen van het SLO die nog overbleven,

hebben wij aanvullend stamgroepkaartjes burgerschap voor de burgerschapskring ontwikkeld. Meerdere malen is er input gevraagd van het team tijdens werksessies, met kinderen na het opnieuw invoeren van een kinderraad en met ouders tijdens een workshopavond. Tijdens het proces zijn er consultaties geweest met Daniëlle Andrien, (jenaplan)consulent van het expertisecentrum Burgerschap en Marije en Dulk, onderwijscoördinator van het masterplan basisvaardigheden (OCW), met een specialisatie in burgerschap.

Theoretisch kader

Burgerschap is een omvangrijk thema. Biesta (2021) spreekt zelfs van een containerbegrip. Wanneer je de definitie van burgerschap opzoekt in Van Dale (2024) lees je verschillende betekenissen:

1; Het staatsburger zijn; de band tussen een inwoner en de staat waartoe hij behoort
2; (Nederland); schoolvak waarbij je je leert oriënteren op je rol in de maatschappij
Burgerschap betreft het maatschappelijk functioneren van mensen. Volgens Biesta (2021) bevat burgerschap in het algemeen drie perspectieven. Hij spreekt over de sociale definitie van burgerschap, waar het gaat over de sociale cohesie en integratie. In de praktijk past de minderheid zich vaak aan op de meerderheid. Ten tweede benoemt hij de morele definitie, waarbij het gaat om actieve individuele verantwoordelijkheid en het aanspreken van medeburgers hierop. Tot slot stelt hij de politiek-democratische definitie, hierbij gaat het om zorg dragen voor elkaars vrijheid, in plaats van alleen aandacht te hebben voor je eigen vrijheid. Biesta (2021): *'Democratie gaat dus niet alleen om de macht van de meerderheid, maar impliceert ook een zorg voor minderheden'*.

Op de basisschool, en al helemaal in een jenaplanschool, zijn we voortdurend bezig met pedagogische groepsprocessen en leren we kinderen rekening te houden met elkaar (Velthaus & Winters, 2014). Bovenstaande perspectieven van Biesta (2021) komen in de stamgroep dagelijks voorbij; kinderen leren compromissen te sluiten tijdens vergaderingen, maar ook tijdens het dagelijks functioneren in de groep. Kinderen zijn jongste, middelste en oudste tijdens hun driejarige cyclus in een stamgroep, waardoor ze van en met elkaar leren. Zij leren vanuit hun rol passende verantwoordelijkheid te nemen en elkaar aan te spreken op het functioneren binnen de stamgroep. Een sociaal veilige omgeving in een groep en oefenen met beginselen van democratie lijkt op een basisschool haalbaar.

Maar als we het hebben over maatschappelijke thema's, kunnen we ingewikkelde maatschappelijke actualiteiten al wel met kinderen bespreken? Wat als er sterke ideeën zijn binnen verschillende gezinnen waar de kinderen wonen? En tot slot, zijn wij als basisschool verantwoordelijk voor de gedachten van onze kinderen?

Daniëlle Andrien, burgerschapsambassadeur van de PO raad, vertelt in een interview in het jenaplantijdschrift Mensenkinderen (2021) dat veel scholen thema's als zwarte piet, Black Lives Matter, Charlie Hebdo en vaccinatietwijfels liever uit de weg gaan. Echter, het hoort volgens haar wel bij burgerschapsonderwijs. Het is onze pedagogische opdracht om het wel bespreekbaar te maken.

Sabine Wassenberg (2021) beschrijft de paradox van burgerschapsonderwijs: we willen enerzijds dat kinderen kritisch en onafhankelijk leren denken, maar willen tegelijkertijd niet dat ze onnadenkende keuzes maken. Hoe kun je dan burgerschapsonderwijs vormgeven zonder moralistisch sturend te zijn? Volgens haar is de oplossing hiervoor het inzetten van filosofische vragen, aangezien je zo kinderen uitdaagt om zelf iets te vinden en daar verantwoordelijkheid voor te dragen. Hierbij helpt het feit dat er geen 'waarheid' is, wat ruimte biedt aan kinderen om

hun eigen gedachtegang te structureren en zo te ontdekken en verwoorden wat zij ergens van vinden.

Hoe ziet dat er dan concreet op de basisschool uit? De onderwijsinspectie (2024) beschrijft dat scholen een inspanningsverplichting hebben voor het vormgeven en aanbieden van burgerschapsonderwijs, er is een deugdelijkheidseis. Scholen zijn niet verantwoordelijk voor wat de leerlingen denken, maar moeten de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit bevorderen. Er wordt gekeken of er bewuste keuzes gemaakt worden in het plannen en uitvoeren van het curriculum op de basiswaarden. En vervolgens wordt er gekeken of dit terug te zien is in de klas. Alle medewerkers moeten dit goed kunnen verantwoorden.

Er zijn drie invalshoeken waar wij rekening mee moet houden:

1. De minimale inhoud die aandacht moet krijgen. Het bijbrengen van respect voor en kennen van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en het (op school) handelen vanuit deze waarden is een belangrijke wettelijke eis. Andere uitingen van de school mogen daarmee niet in strijd zijn. Er moet aandacht zijn voor sociale en maatschappelijke competenties om deel te kunnen nemen aan een democratisch Nederlandse samenleving. De conceptkerndoelen Burgerschap (SLO, 2024) bepalen onze inhoud.
2. Onderwijskundige uitgangspunten voor de manier waarop die inhoud aan bod komt:
 - Doelgericht burgerschapsonderwijs: Er moeten concrete leerdoelen opgesteld worden, waarin zichtbaar is welke competenties de school met het onderwijs nastreeft. Er moet inzicht zijn in de resultaten en in eventuele vervolgstappen wanneer deze doelen niet behaald worden.
Er moet sprake zijn van kwaliteitszorg. Er worden normen gesteld die passend zijn bij de populatie, welke worden geëvalueerd en bijgestuurd.
 - Samenhangend burgerschapsonderwijs: Er moet sprake zijn van een logische opbouw, waarin de verschillende onderdelen in samenhang worden aangeboden. Dit doormiddel van doorgaande leerlijnen in de school.
 - Herkenbaar burgerschapsonderwijs: Wat er op papier staat, moet ook zichtbaar zijn in de praktijk.
3. Eisen aan de omgeving waarin burgerschapsonderwijs vormgegeven wordt: De oefenplaats, de school, moet in overeenstemming zijn met de basiswaarden vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit.
 - De schoolcultuur moet in overeenstemming zijn met de basiswaarden
 - De omgeving moet leerlingen stimuleren om met die basiswaarden te oefenen en in de praktijk te brengen
 - Het klimaat op school moet zo zijn dat iedereen zich veilig en geaccepteerd voelt. Sociale veiligheid is een voorwaarde voor goed burgerschapsonderwijs.

Achtergrond, visie en missie

Achtergrond

In 1986 richtte een aantal ouders uit Assendorp een nieuwe school op. Jenaplan plus Assendorperplein - dat maakt Jenaplein! Een school dat midden in de levendige wijk staat. Na onderzoek kwamen ouders uit bij het jenaplanconcept en stichtten De Jenapleinschool. Een school met algemeen bijzonder onderwijs (ABO), wat wil zeggen dat het neutraal onderwijs is. Neutraal in de zin van de gelijkwaardige betekenis van alle levensbeschouwingen en maatschappelijke stromingen. Een onafhankelijke school met een eigen bestuur, die zo haar eigen keuzes kan maken. Hieronder zullen we toelichten hoe enerzijds onze populatie en anderzijds ons onderwijsconcept onze visie op burgerschap beïnvloeden.

Visie

Wij spreken, spelen, werken en vieren vanuit het concept jenaplan dat is ontwikkeld door Peter Petersen in de periode 1920-1950. Het jenaplanconcept is een concept waarin relaties centraal staan: de relatie van het kind met zichzelf, de relatie van het kind met de ander en het andere en de relatie van het kind met de wereld. We werken met driejarige stamgroepen, waarbij elk kind een keer stapt in de rol van jongste, middelste en oudste. Bovendien werken we met maatjes, waardoor we samen met en van elkaar leren. Ons klaslokaal heet de schoolwoonkamer en onze school is de maatschappij in het klein, waarbij we kinderen voorbereiden op het functioneren in de 'echte' maatschappij. Dit doen we door middel van wereldoriëntatieprojecten, het aanbieden van schoolvakken aan de hand van een ritmisch weekplan, met een natuurlijke afwisseling tussen inspanning en ontspanning. Dit geven we vorm door middel van de basisactiviteiten: gesprek, spel, werk en viering. Overal ter wereld praten, spelen, werken en vieren mensen namelijk met elkaar.

De kerndoelen burgerschap van het SLO zijn omvangrijk. Wij beschrijven voor alle doelen ons aanbod, maar wij kiezen ervoor om accenten aan te brengen waar we ons op gaan focussen.

Beschrijving van onze populatie

Om accenten in ons burgerschapsonderwijs aan te kunnen brengen, is het van belang om goed in beeld te hebben hoe de populatie van de Jenapleinschool is samengesteld. De samenstelling van de populatie vertelt namelijk wat voor de medewerkers of kinderen 'normaal' is en wat hun

beeld van de wereld bepaalt. Van daaruit krijgen wij als school een beeld waar de hiaten in het wereldbeeld van de kinderen en medewerkers zitten. In de schoolse omgeving moeten we hier bewust van zijn, op aanvullen en op inspringen. Deze accenten noemen we vanaf nu focusdoelen, waarover meer wordt beschreven in de desbetreffende paragraaf. Ons team bestaat uit 30 mensen, waarvan 24 stamgroepleiders, 5 onderwijs-ondersteunend personeel en 1 directeur-bestuurder. Er zitten 25 vrouwen en 5 mannen in ons team, waarvan 1 medewerker met een niet-Nederlandse (maar wel Westerse) achtergrond. We zijn een opleidingsschool die ruimte biedt voor studenten en daarnaast is er een gepensioneerde medewerker werkzaam op vrijwillige basis. Als we naar de leerlingen kijken, kunnen we stellen dat er weinig cultuurverschillen zijn op de Jenapleinschool. Er zijn wel kinderen met niet-Nederlandse ouders, maar in die gevallen zijn de cultuurverschillen beperkt. Ook valt op dat het merendeel van de kinderen hoogopgeleide ouders heeft, die een gemiddeld jaarinkomen hebben. Dat is terug te zien in een goede ontwikkeling van de algemene kennis en algemene sociale vaardigheden. De school staat midden in de stad Zwolle, in de wijk Assendorp. Tijdens de Provinciale Staten verkiezingen 2019 en Gemeenteraadsverkiezingen 2022 stemt het overgrote deel van de kiezers links van het midden bij het stembureau naast onze school (allecijfers.nl, 2024). Samengevat een heel Westerse en hoogopgeleide populatie, zowel qua leerlingen als medewerkers.

Missie: Onze doelen en doorgaande leerlijnen voor burgerschapsonderwijs

We hebben onze burgerschapsdoelen gekoppeld aan de jenaplan basisprincipes, de jenaplan kernkwaliteiten en de conceptkerndoelen burgerschap van het SLO (beschreven in Velthausz, F. Winters, H. (2014) en SLO, 2024), om zo door middel van een visievormingsactiviteit met het team te komen tot onze eigen doelen en doorlopende leerlijnen burgerschap.

Onze burgerschapsdoelen, ofwel missie op het gebied van burgerschap:

- 1) Op de Jenapleinschool mag ik mijzelf zijn; ik vorm een eigen identiteit en leer dit uit te drukken
- 2) Op de Jenapleinschool leer ik vanuit mijn eigen identiteit open en respectvol om te gaan met de ander
- 3) Op de Jenapleinschool leer ik over mijn relatie met de wereld en mijn rol als deelnemer van een democratische samenleving

Deze doelen krijgen concrete invulling door middel van onze drie doorlopende leerlijnen burgerschap:

- 1) Burgerschap leerlijn 1: Mijn relatie met mezelf
- 2) Burgerschap leerlijn 2: Mijn relatie met de ander
- 3) Burgerschap leerlijn 3: Mijn relatie met de wereld

Wij hebben de conceptkerndoelen van het SLO op een voor ons logische volgorde verdeeld onder de drie leerlijnen. Deze leerlijnen zijn zichtbaar in *bijlage 1*.

Focusdoelen op basis van onze populatie

We maken kinderen bewust van het feit dat onze populatie geen realistische afspiegeling is van de samenleving. In onze leerlijnen zijn alle conceptkerndoelen burgerschap van het SLO verwerkt, maar door middel van focusdoelen werken wij aan doelen om het wereldbeeld van onze kinderen te verbreden. We kiezen ervoor om enkel de focusdoelen meetbaar te maken, want de andere doelen zijn al fundamenteel onderdeel van ons jenaplanonderwijs en onze populatie.

Uit de beschrijving van onze populatie blijkt dat we extra aandacht moeten hebben voor:

1) Onze homogene culturele achtergrond

We moeten kinderen leren met een brede blik de wereld in kijken, buiten de grenzen van de eigen school en wijk; hoe leef ik ten opzichte van andere mensen in de wereld?

Dit thema leidt tot de volgende focusdoelen:

- BS 2.3: Verkennen van en reflecteren op de offline en online identiteit in relatie tot anderen (uit leerlijn 1: mijn relatie met mijzelf)
- BS 2.4: in gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen (uit leerlijn 2: mijn relatie met de ander)

2) Het opleidingsniveau van de ouders

Relatief weinig kinderen hebben thuis te maken met armoede en leven in een kansrijke omgeving; hoe beïnvloedt mijn thuissituatie de kansen en mogelijkheden die ik heb?

Dit thema leidt tot de volgende focusdoelen:

- BS 6.3: Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden (uit leerlijn 1: mijn relatie met mijzelf)
- BS 4.5: Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven (uit leerlijn 3: mijn relatie met de wereld)

3) De relatief linkse politieke oriëntatie van onze populatie

Het is belangrijk dat we een breed beeld van politieke stromingen en bijbehorende drijfveren en uitgangspunten bespreken; welke voorkeur heb ik zelf en hoe verplaats ik me in de voorkeuren van een ander?

Dit thema leidt tot de volgende focusdoelen:

- BS 3.3: Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit (uit leerlijn 2: mijn relatie met de ander)
- BS 5.4: Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen (uit leerlijn 2: mijn relatie met de ander)

Bovenstaande focusdoelen worden meetbaar gemaakt in het portfolio van de kinderen.

Ons burgerschapsonderwijs in de praktijk

In onze drie leerlijnen staat per doel beschreven welke KiVa thema's, stamgroepkaartjes burgerschap (pilot november 2024-april 2025), WO-projecten, jenaplan kringen en algemene zaken ervoor zorgen dat dit doel aangeboden wordt. Zie *bijlage 1*.

Ook staat er --> FOCUSDOEL bij de doelen waar wij ons vooral op gaan richten en meetbaar gaan maken.

Ons vaste aanbod burgerschap:

1. **Burgerschap & sociale veiligheid:** Wekelijks staat er 30 minuten KiVa/ burgerschapskring op het rooster. Deze twee kringen worden per week afgewisseld.
Burgerschapskring: Door middel van stamgroepkaartjes burgerschap, een breed scala aan werkvormen bij elk subdoel van onze drie leerlijnen, gekoppeld aan alle schoolvakken en ons Jenaplanconcept (pilot november 2024-april 2025).
KiVa kring: sociale veiligheid op de Jenapleinschool
2. **WO-projecten** gekoppeld aan de burgerschapsdoelen van onze drie leerlijnen
3. Onze **kringen:** de vertelkring, boekenkring, vergaderkring, observatiekring en nieuwskring
4. De **kinderraad**
5. Onze eigen **schoolkrant:** de Hijena!
6. **Eigen project** over een burgerschapsthema in de bovenbouw; met als slot een meesterstuk burgerschap in groep 8
7. Breed aanbod **burgerschapsboeken en rijke teksten** in de burgerschapsboekenkast
8. Jaarlijkse **maatschappelijke actie:** dit jaar starten we met 'Samen schoon'!

Burgerschap en sociale veiligheid

Onze wekelijkse KiVa kring (sociale veiligheid) wordt vanaf heden afgewisseld met de burgerschapskring. Voor alle burgerschapsdoelen van het SLO (2024) zijn er stamgroepkaartjes burgerschap gemaakt voor de categorieën gesprek, spel, werk en viering. Dit in samenwerking met het hele schoolteam, ouders en de vakleerkracht gym.

Foto's van werksessies met het team en ouders voor de burgerschapskaartjes

Vanaf november 2024 tot aan de meivakantie 2025 is er een pilot, waar deze eerste reeks van stamgroepkaartjes wordt getest in de groepen. Vanaf het schooljaar 2025/2026 worden de definitieve kaartjes ingezet. Vanaf dit moment komt er ook aandacht voor de kaartjes met focusdoelen, welke meetbaar gemaakt worden in het portfolio van de kinderen.

Om een beeld te geven wat de burgerschapskaartjes inhouden op het gebied van gesprek, spel, werk en viering, onderstaand een schema met hoofdlijnen:

Gesprek kaartjes	Spel kaartjes	Werk kaartjes	Viering kaartjes
<p><u>Met onder andere:</u> Filosofiekringen, gesprekken over een burgerschapsthema, kenniskaartjes (definities van een begrip), gesprekken over regels, afspraken en omgangsnormen, voorlezen uit filosofie/burgerschapsboeken, stem van de minderheid, stereotypen ontmantelen, je buurt vergelijken met andere buurten, debat voeren, een debat voeren vanuit een ander persoon (niet vanuit je eigen standpunten)</p>	<p><u>Met onder andere:</u> Gezelschapsspellen spelen, rollenspellen, kringspellen, beweegkaartjes met een burgerschapsdoel (vanuit gym), drama activiteiten, stemmen welk spel er gespeeld wordt, zelf spellen maken met een burgerschapsthema, een plaats uit de atlas prikken en onderzoeken, een eigen spel met eigen regels bedenken, spel online detectives (verschil tussen online en offline identiteit), simulatie gemeenteraad, debat in beweging</p>	<p><u>Met onder andere:</u> Tekenopdrachten, een ik-doos maken, een vraag en aanbod bord maken voor in de stamgroep, creatieve opdrachten, een stemhokje maken voor de stamgroep, een wenskaartenbak maken voor in de groep, klusjes: afval opruimen in school, helpen in de moestuin/wormenhotel, supporter van schoon in de wijk, kunst van afval maken, excursies naar de Rova, een ondernemer uit de wijk, de kledingbank, de voedselbank, een kringloopwinkel, het stadhuis, een moskee, een kerk, een synagoge, concentratiekamp Westerbork, Democratiefabriek Zwolle, een inzamelingsactie bedenken met de stamgroep, een pamflet maken, een maatjesschool zoeken in een ander soort wijk, je ideale buurt ontwerpen, paspoort maken, een moodboard over jezelf maken, een recept van jezelf maken, muurkrant over de rechten van het kind, gedichten schrijven, vlog maken, een podcast maken, een brief aan de directeur schrijven, tekst over een dag vrij om te kiezen wat je wil, een flitsonderzoek met tafelgroepje in 30 minuten, je eigen grondwet schrijven, reclame analyseren, gedragscode poster maken, rijke teksten met opdrachten, pagina in dagboek vanuit het leven van iemand anders schrijven, betoog schrijven, je verplaatsen in een politicus</p>	<p><u>Met onder andere:</u> Traktaties delen, favoriete vieringen/feestdagen, welke talenten kun je inzetten bij een viering, in gepaste communicatie en uitnodiging maken voor een viering, vieren van een behaald pedagogisch groepsdoel, Paarse vrijdag vieren, de meeste stemmen gelden, iemand in het zonnetje zetten, een theekransje houden in de stamgroep met een bepaalde doelgroep, de verschillen vieren van kinderen, jarig zijn (stichting Jarige Job), vier een kwartier (vrij, gelijk en samen), onderzoekje naar de commerciële kant van vieringen, dag van democratie, vrijheden vieren</p>

WO projecten

Wij werken met een drie jarige cyclus van wereldoriëntatie projecten. Per bouw (groep 0/1/2, groep 3/4/5 en groep 6/7/8) komen alle projecten een keer aan bod. Deze projecten zijn gekoppeld aan de burgerschapsdoelen in onze drie leerlijnen en zijn zichtbaar in *bijlage 1*. Projecten met een sterke relatie tot burgerschap zijn de projecten over afval, staatsinrichting, de week van de Lentekriebels, oorlog en wereldgodsdiensten.

Kringen

Kringen spelen een belangrijke rol in ons onderwijs. Ze zijn een onderdeel van ons pedagogische concept en hebben een vaste plaats in elke onder- midden- en bovenbouwgroep. Kring na elk moment van binnenkomst in de stamgroep. Doel: Samen starten in de kring, inchecken bij elkaar als groep, sociale veiligheid. Er kan worden teruggeblikt op een pauze/excursie ed. Mooie ervaringen worden gedeeld, maar ook kunnen problemen hier snel gezien en opgelost worden, zodat er ruimte is om te leren en de sociale veiligheid geborgd wordt.

Vertelkring: Doel: delen van gebeurtenissen uit weekend/vakantie, goede groepssfeer, elkaar leren kennen, luisteren, vertellen, sociale veiligheid

Boekenkring: Doel: promoten van je favoriete leesboek, anderen enthousiasmeren om te gaan lezen, boekpromotie, leesplezier, voorlezen, leescultuur, presenteren, samenvatting geven, luisteren, vertellen, feedback geven en ontvangen

Vergaderkring: Doel: groepsvergadering, inspraak, rollen oefenen (voorzitter, notulist, penningmeester), luisteren, vertellen, wensen uitspreken (geen klacht), complimenten leren geven, idee inbrengen, besluiten of iets in de kinderraad moeten worden besproken (schoolbreed), feedback geven en ontvangen, sociale veiligheid

Observatiekring: Doel: persoonlijk voorwerp/hobby bespreken, diversiteit, voorkeuren bespreken, presenteren, vertellen, luisteren, feedback geven en ontvangen, sociale veiligheid

Nieuwskring: Doel: nieuwsbericht presenteren en een stelling erbij formuleren, actualiteit in de groep brengen, diversiteit, voorkeuren bespreken, respectvol een discussie voeren, leren dat je het met iemand oneens mag en kan zijn, argumenten leren geven, een eigen mening vormen over een maatschappelijk onderwerp, presenteren, luisteren, vertellen, feedback geven en ontvangen, sociale veiligheid

De vergaderkring is een perfect voorbeeld van democratie beoefenen op kindniveau. Uit elke stamgroep is er een vertegenwoordiger die naar de kinderraad gaat. Zij nemen punten uit de vergaderkring van de stamgroep mee naar de kinderraad. In de nieuwskring worden actuele maatschappelijke situaties besproken en geven kinderen ook een stelling, waar de stamgroep op reageert. De boekenkring, observatiekring en nieuwskring worden al enkele jaren opgenomen in het portfolio van de kinderen onder het tabblad kringen.

Kinderraad

Naast de vergaderkring start er dit schooljaar op de Jenapleinschool ook een kinderraad. De afgelopen jaren heeft de kinderraad op een laag pitje gestaan, maar sinds dit schooljaar hebben we de kinderraad weer nieuw leven ingeblazen. Het belangrijkste doel van de kinderraad is om

de betrokkenheid bij school van de kinderen te vergroten. Dit doen we door kinderen actief mee te laten denken en oplossingen voor praktische problemen te laten zoeken. Door middel van de kinderraad willen we actief burgerschap bevorderen. De kinderen verwerven de kennis, houding en vaardigheden die nodig zijn om goed te kunnen functioneren in het politieke, economische en sociaal-cultureel leven. ‘Goed functioneren’ betekent actief meedoen, je medeverantwoordelijk voelen, een bijdrage leveren aan de leefomgeving en bereid zijn om democratisch gedrag te vertonen.

Uit elke stamgroep wordt een kind verkozen tot lid, deze vertegenwoordigd de eigen stamgroep en brengt belangrijke punten uit de vergaderkring van de stamgroep in. De kinderraad denkt na en praat mee over allerlei zaken in en om de school. Bijvoorbeeld: de afvalscheiding binnen de school, inrichten van een bibliotheek, regels rondom het spelen op het plein, aanschaf van buitenspeelgoed, enz.

De raad bestaat uit 9 kinderen van de midden- en de bovenbouw (1 kind uit elke stamgroep). Voor de continuïteit van de raad is het mogelijk dat kinderen, in overleg met de stamgroep, zitting nemen voor een periode van 1-2 jaar. Omdat dit schooljaar een hele nieuwe raad gevormd gaat worden, mogen ook nog kinderen uit groep 8 zich kandidaat stellen.

Leerlijn burgerschap	Kinderraad doelen burgerschap
Schoolcultuur	BS 1.2 Aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien BS 1.3 Stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming en het offline en online respectvol communiceren daarover BS 1.4 Samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur
Mijn relatie tot mijzelf	BS 6.2 Maatschappelijke vraagstukken: Utdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen BS 3.4 Democratische waarden: Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf. BS 6.3 Maatschappelijke vraagstukken: Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden
Mijn relatie tot de ander	BS 5.3 Democratische betrokkenheid: Communiceren op een respectvolle wijze BS 2.4 Diversiteit: In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen BS 3.1 Democratische waarden: Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit BS 3.3 Democratische waarden: Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit BS 3.5 Democratische waarden: Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst BS 5.2 Democratische betrokkenheid: Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties; BS 5.4 Democratische betrokkenheid: Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen BS 5.5 Democratische betrokkenheid: Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving
Mijn relatie met de wereld	BS 4.2 Maatschappelijke betrokkenheid: Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen BS 4.3 Maatschappelijke betrokkenheid: Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties BS 4.4 Maatschappelijke betrokkenheid: Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties BS 4.5 Maatschappelijke betrokkenheid: Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven BS 4.1 Maatschappelijke betrokkenheid: Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving BS 5.1 Democratische betrokkenheid: Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden

<p>uitgeoefend</p> <p>BS 6.1 Maatschappelijke vraagstukken: Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken</p> <p>BS 6.4 Maatschappelijke vraagstukken: Verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn</p>

Kwaliteitszorg: Aan het eind van elk schooljaar voert de coördinator burgerschap een gesprek met de directeur om de kinderraad te evalueren aan de hand van de boven gestelde kerndoelen burgerschap en beschrijving van de uitvoering van de kinderraad. Benodigde verbeterpunten worden geformuleerd en weggezet in een beleidsplan burgerschap voor het opvolgende schooljaar.

Schoolkrant

De Jenapleinschool heeft al een aantal jaar een eigen schoolkrant. De HiJena! Een aantal keer per jaar wordt er een nieuwe schoolkrant uitgegeven. Kinderen leveren stukken aan voor de schoolkrant. Dit kan gaan om nieuws binnen de school, oproepjes, leuke spelletjes, werk van de kinderen, etc. De schoolkrant draagt bij tot een gevoel van saamhorigheid, het gevoel van een school als een maatschappij in het klein.

Eigen project

Een eigen project is een werkstuk waarin kinderen aan de hand van leervragen een onderzoek uitvoeren en hierop antwoord geven in hoofdstukken/verslagvorm. Het wordt ingebonden, er wordt een creatieve verwerking bij gemaakt en het wordt gepresenteerd aan alle kinderen, ouders en medewerkers tijdens een inloopmoment. In de bovenbouw maken kinderen één keer per schooljaar een eigen project over een burgerschapsthema. Dit thema is gericht op maatschappelijke vraagstukken.

Werkwijze:

Stap 1: Kinderen kiezen zelf een thema wat hen aanspreekt en zoeken hier informatie over

Stap 2: Voorwoord schrijven met daarin een verantwoording van de keuze en verwachtingen over dit onderwerp. De kinderen formuleren een stelling over het gekozen onderwerp, zonder voorkennis. Ook worden er leervragen geformuleerd.

Stap 3: Hoofdstukken formuleren waarin de leervragen beantwoordt kunnen worden; verdiepen in het onderwerp

Stap 4: Uitwerken van de hoofdstukken; antwoorden zoeken op de leervragen

Stap 5: Nawoord schrijven met een standpunt en een reflectie op de stelling, aan de hand van argumenten. Wat heb je geleerd? Onderbouwend met informatie uit de hoofdstukken van het eigen project.

Stap 6: Bronnenlijst; waar heb je je informatie vandaan? Kinderen mogen ook interviews/bezoekjes aan organisaties, etc. gebruiken.

Stap 7: Creatieve (digitale) verwerking maken voor de projectpresentatie

Stap 8: Projectpresentatie – delen van kennis en inzichten met kinderen, ouders en medewerkers. Stelling en eigen standpunten hierin zichtbaar maken tijdens de presentatie (postertje in de vorm van een praatballon o.i.d.).

Er zijn tientallen boeken met een burgerschapsthema aanwezig op school, die bruikbaar zijn voor het eigen project van kinderen. In het portfolio van het kind komt een rubric over het eigen project, de stelling met argumenten en een foto van de projectpresentatie. Groep 8 schrijft een meesterstuk burgerschap, een eigen project over een burgerschapsthema met een extra impuls

(gericht op onze focusdoelen). De criteria en exacte inhoud hiervan wordt in januari 2025 met collega's van de bovenbouw opgesteld.

Burgerschapsboekenkast

In het trappenhuis op de verdieping van de vieringenzaal (GVR) staat onze burgerschapsboekenkast. Oude en nieuwe boeken met een sterke relatie tot burgerschap zijn hier samengebracht. Ook liggen er kranten, tijdschriften, junior informatieboekjes (voor het eigen project), filosofiekaarten/boeken.

Het KiVa team heeft een regiobijeenkomst gehad over filosofie en sociale veiligheid/burgerschap van filosoof Sabine Wassenberg. Er zijn diverse boeken van haar aangeschaft, deze zijn ook te vinden in de burgerschapsboekenkast. Ook zijn suggesties van haar verwerkt in de stamgroepkaartjes burgerschap. Onderstaand nog een aanvulling (welke ook te vinden is aan de zijkant van de kast):

Burgerschapsthema's bespreekbaar maken door middel van filosofie

Filosofie inzetten tijdens een burgerschapskring is een krachtige vorm om (gevoelige) actuele maatschappelijke thema's bespreekbaar te maken in onze stamgroepen. Er is geen goed of fout, er hoeft geen gezamenlijke opinie uit te rollen. Er is ruimte voor elk geluid, waarbij wij als medewerker neutraal zijn. Onze enige taak is het stellen van goede vragen en het begeleiden van het proces.

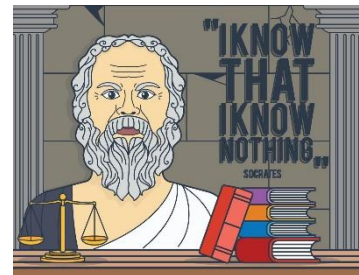
Filosoof Sabine Wassenberg (2024) leert ons het volgende hierover op de KiVa regiobijeenkomst:

Formuleer een vraag of een stelling over een maatschappelijk vraagstukje. Vraag elk kind te stemmen met stembordjes:

Rood= niet mee eens

Groen= wel mee eens

Oranje= allebei tegelijk: wel én niet

We zijn niet allemaal een geboren Socrates. Daarom... praktische tips!

- Vertel wanneer je voor het eerst gaat filosoferen in je stamgroep het volgende aan de kinderen: *'We gaan filosoferen met elkaar. Dat betekent dat ik vooral vragen stel en jullie samen van gedachten wisselen. Bij filosofie is er geen goed of fout. Ik weet het 'juiste' antwoord dus ook niet. Door te filosoferen ga je dieper nadenken en onderwerpen uitpluizen. Een voorbeeld van zo'n vraag is: 'Kan een goed mens slechte dingen doen?'*
- Bedenk vooraf een aantal mogelijke subvragen, zodat het gesprek diepgang krijgt.
- Stel deze subvragen, maar stel ze niet direct en niet allemaal één voor één. Geef tijd om het gesprek op gang te laten komen
- Moedig kinderen aan om tegenargumenten te geven
- Als gesprekleider geef je zelf geen mening. Je bent neutraal, waardoor er ruimte ontstaat voor alle meningen
- Je neemt de socratische rol op je: je vraagt alleen maar door en stimuleert het reageren op elkaar
- Gebruik de tweevingerregel: leer de kinderen op elkaar te reageren door middel van de tweevingerregel. Eén vinger staat voor iets willen zeggen in het algemeen, of nieuwe inbreng. Twee vingers staan voor het reageren op de laatste die aan het woord is. Twee vingers hebben dan ook voorrang op één vinger, maar ze moeten dan wel beginnen met 'Ik reageer

op wat net zei en ik ben het daarmee eens/oneens, omdat...'

In de onderbouw kun je ook vertellen dat twee vingers 'reageren op' betekent en dat kinderen dan beginnen met 'ik denk daar anders over, want...'

Sabine Wassenberg (2024) ontwikkelt voor alle KiVa scholen een set van 12 leskaarten filosoferen in de klas over KiVa-thema's. Deze kaarten zijn geschikt voor kinderen vanaf groep 4. De set kaarten staan in de burgerschapsboekenkast.

Maatschappelijke actie

Een onderdeel van de stamgroepkaartjes burgerschap is actieve maatschappelijke betrokkenheid. Dit jaar starten we met de Supporter van schoon actie. Van de gemeente Zwolle en Rova hebben we 32 afvalprikkers, vuilniszakken, handschoenen en hesjes gekregen. Genoeg voor een hele stamgroep om de handen uit de mouwen te steken. De kinderraad maakt in december 2024 een planning om ervoor te zorgen dat alle stamgroepen een stukje van de wijk schoonhouden. Jaarlijks bekijkt de werkgroep burgerschap in samenspraak met de kinderraad welke maatschappelijke actie er ingezet gaat worden. Wellicht blijft het schoonhouden van onze directe buurt een vast onderdeel, en zoeken we jaarlijks een kortlopende maatschappelijke actie erbij.

Meetbaar maken van ons burgerschapsonderwijs in het portfolio

Wij starten vanaf het schooljaar 2025/2026 met het meetbaar maken van ons burgerschapsonderwijs. Eerst kiezen wij ervoor om de pilot met de stamgroepkaartjes in te zetten. Dit loopt van november 2024 tot de meivakantie 2025. Ons burgerschapsonderwijs gaan we meetbaar maken in het portfolio van de kinderen. Zoals eerder beschreven, maken we alleen de focusdoelen op basis van de populatie meetbaar.

Wat we al wel vast gaan doen dit schooljaar (2024/2025):

- November 2024: Bestellen tabbladen burgerschap voor het portfolio bij de drukker
- November 2024/april 2025: Pilot stamgroepkaartjes burgerschap
- November/december 2024: Het team informeren over het in beeld brengen van de populatie (werkgroep heeft dit onderdeel uitgevoerd), de focusdoelen die hier uitrollen en wat dit betekent voor het meetbaar maken van ons burgerschapsonderwijs
- Januari 2025: met de collega's van de bovenbouw inhoud en criteria opstellen voor het meesterstuk burgerschap van groep 8
- Mei/juni 2025: Aanpassen en verbeteren stamgroepkaartjes burgerschap; focusdoelen voorin de bakjes
- Juni/juli 2025: Stamgroepkaartjes burgerschap naar de drukker

Wat maken we meetbaar?

Overkoepelend burgerschapsdoel: 'Op de Jenapleinschool heerst een democratische cultuur, waar sociale veiligheid een voorwaarde is'.

Wij werken met de KiVa methode en ons pedagogische concept om sociale veiligheid te creëren. Tweemaal per jaar meten wij het sociale veiligheidsgevoel van onze kinderen door middel van een digitale KiVa vragenlijst.

Onze populatie in een notendop:

- Homogene culturele achtergrond, bij zowel leerlingen, ouders als medewerkers
- Gemiddeld-hoog opleidingsniveau ouders
- Er is sprake van een relatief linkse politieke oriëntatie van ouders

Leerlijn 1: Mijn relatie met mijzelf	Leerlijn 2: Mijn relatie met de ander	Leerlijn 3: Mijn relatie met de wereld
Doel: Op de Jenapleinschool mag ik mijzelf zijn; ik vorm een eigen identiteit en leer dit uit te drukken	Doel: Op de Jenapleinschool leer ik vanuit mijn eigen identiteit open en respectvol om te gaan met de ander	Doel: Op de Jenapleinschool leer ik over mijn relatie met de wereld en mijn rol als deelnemer van een democratische samenleving
Focusdoelen op basis van onze populatie: <ul style="list-style-type: none">• BS 2.3: Verkennen van en reflecteren op de offline en online identiteit in relatie tot anderen• BS 6.3: Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden	Focusdoelen op basis van onze populatie: <ul style="list-style-type: none">• BS 2.4: in gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen• BS 3.3: Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit• BS 5.4: Leren omgaan met de wensen en de stem van de	Focusdoelen op basis van onze populatie: <ul style="list-style-type: none">• BS 4.5: Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven

Burgerschap zichtbaar in het portfolio

Vanaf het schooljaar 2025/2026 hebben deze zes focusdoelen voorrang in aanbod. Zij worden meerdere keren per jaar aangeboden. Onze kinderen maken hun ontwikkeling ten aanzien van deze focusdoelen zichtbaar in het portfolio in een cyclus van 3 jaar: elk focusdoel wordt dus 1 maal per drie jaar zichtbaar gemaakt in het portfolio in zowel de onder-, midden- als bovenbouw (2 focusdoelen per schooljaar). Met in groep 8 het meesterstuk burgerschap, waarin de focusdoelen terugkomen.

Onderbouw – focusdoelen burgerschap in portfolio		
Jaar	Welk focusdoel?	Welke vorm?
Jaar 1 (2025- 2026)	Focusdoel 2.3: Verkennen van de eigen offline identiteit	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 2.3 KiVa thema 1, 2, 3, WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), van baby tot kleuter/mijn lichaam (2), Sinterklaas (6), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), vakantie verhalen (8/10/13), Assendorp (9), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) Kring: vertelkring Algemeen: wendagen, mijn positie/rol in de stamgroep, ik-tekening (leerlijn cultuureducatie), portfolio, (prenten)boeken en rijke teksten Zichtbaar maken in portfolio door: De ik-does: foto van ik-does en ik doos museum in de stamgroep in portfolio</p>
	Focusdoel 4.5: Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 4.5 Stamgroepkaartjes burgerschap: WO-projecten: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kinderboekenweek (3), goede doelen actie kerst (7), aarde en ruimte, afval en duurzaamheid (9), (digitale) post en taal/ winkels/ gezond of ziek - dokter/ziekenhuis (11), bouwen duurzaam - water plastic soep (14) Kring: vertelkring Algemeen: groep samen netjes houden, afval scheiden, wormenhotel, torteltuin, kerstmarkt voor goede doel (Unicef/stichting Present), maatjesprincipe, suikervrije school, (prenten)boeken en rijke teksten Zichtbaar maken in portfolio door: Supporter van schoon in Assendorp: foto's van maatschappelijke actie + tekening in portfolio --> of keuze voor een ander bovenstaand punt</p>
Jaar 2 (2026- 2027)	Focusdoel 2.4: In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 2.4 KiVa: thema 1, 2, 3 Stamgroepkaartjes burgerschap: WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1) van baby tot kleuter (2), Sinterklaas (6), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/rituelen en verhalen (7), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) Kring: vertelkring Algemeen: (prenten)boeken en rijke teksten, samen spellen, samen buitenspelen, deelname in een heterogene stamgroep, vieringen Zichtbaar maken in portfolio door: Foto's van het vraag en aanbod bord en/of het behaalde pedagogische groepsdoel (creatieve vorm of datamuurtje)</p>
	Focusdoel 3.3 Verkennen van de grenzen aan vrijheid,	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 3.3 KiVa: thema 1, 2, 3, 4</p>

	gelijkheid en solidariteit	WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst/ feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7) Kring: vertelkring Algemeen: groepsregels, omgangsvormen in de klas, samen speelwerken, samen buiten spelen, (prenten)boeken en rijke teksten Zichtbaar maken in portfolio door: Foto's van (het maken van) het schilderij vrij, schilderij gelijk en schilderij samen in het portfolio
Jaar 3 (2027-2028)	Focusdoel 5.4: Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen	Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 5.4 KiVa: thema 1, 2, 3, 4 Stamgroepkaartjes burgerschap: WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), stamgroepwerk (4/15) Kring: kringgesprekken Algemeen: samen speelwerken, (prenten)boeken en rijke teksten, vieringen Zichtbaar maken in portfolio door: - Onderbouw: vrije keuze uit bovenstaande punten (of eigen idee medewerker)
	Focusdoel 6.3: Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden	n.v.t. in onderbouw

Middenbouw – focusdoelen burgerschap in portfolio

Jaar	Welk focusdoel?	Welke vorm?
Jaar 1 (2025-2026)	Focusdoel 2.3: Verkennen van de offline (en online) identiteit tot anderen	Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 2.3 KiVa: thema 1, 2, 6, 9 WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Sinterklaas (6), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), vakantie verhalen (8/10/13), mijn lijf van binnen en buiten/ omi&opi (9), week van de lentekriebels (10), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) Kring: vertelkring Algemeen: wendagen, mijn positie/rol in de stamgroep, ik-tekening (leerlijn cultuureducatie), portfolio, deelname ontwikkelgesprekken (vanaf groep 5), (prenten)boeken en rijke teksten Zichtbaar maken in portfolio door: Werk: Maak een recept over jezelf (foto of werk zelf in portfolio)
	Focusdoel 4.5: Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven	Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 4.5 WO-projecten: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kinderboekenweek (3), goede doelen actie Kerst (7), omi&opi (9) Kring: vertelkring, vergaderkring Algemeen: groep samen netjes houden, afval scheiden, Nieuwsbegrip, kinderraad, wormenhotel, torteltuyn, kerstmarkt voor goede doel (Unicef/stichting Present), maatjesprincipe, sportdagen, suikervrije school, (prenten)boeken en rijke teksten Zichtbaar maken in portfolio door: Supporter van schoon in Assendorp: foto's van maatschappelijke actie + tekstje in portfolio
Jaar 2 (2026-2027)	Focusdoel 2.4: In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen	Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 2.4 KiVa: thema 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9 WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kamp (2), Sinterklaas (6), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/ rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16)

		<p>Kring: vertelkring, vergaderkring, tips en tops geven en ontvangen na een kring Algemeen: kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten, samen werken, samen spelen, deelname in een heterogene stamgroep met heterogene tafelgroepjes, vieringen</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door: Werk: Tekstopdracht: Elfje (gedicht) maken over een kind in een andere situatie in portfolio</p>
	<p>Focusdoel 3.3 Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit</p>	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 3.3 KiVa: thema 6 t/m 10 WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst/ feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10)</p> <p>Kring: vertelkring, vergaderkring, tips en tops geven en ontvangen na een kring Algemeen: groepsregels, omgangsvormen in de klas, kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door: Foto's van (het maken van) de muurkant over de rechten van het kind in het portfolio</p>
<p>Jaar 3 (2027-2028)</p>	<p>Focusdoel 5.4: Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen</p>	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 5.4 KiVa: thema 1, 7, 8, 9, 10 WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), stamgroepwerk (4/15)</p> <p>Kring: kringgesprekken, vergaderkring Algemeen: kinderraad, Nieuwsbegrip, (prenten)boeken en rijke teksten, vieringen</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door: Middenbouw: vrije keuze uit bovenstaande punten (of eigen idee medewerker)</p>
	<p>Focusdoel 6.3: Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden --> niet van toepassing in onderbouw</p>	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 6.3 KiVa: thema 1, 2, 3, 9 Stamgroepkaartjes burgerschap:</p> <p>WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10)</p> <p>Kring: vergaderkring Algemeen: kinderraad, schoolkrant, nieuwsbegrip, schoolTV, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken (vanaf groep 5)</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door: Tekstopdracht: Paspoort maken in portfolio</p>

Bovenbouw – focusdoelen burgerschap in portfolio		
Welk jaar?	Welk focusdoel?	Welke vorm?
<p>Jaar 1 (2025-2026)</p>	<p>Focusdoel 2.3: Verkennen van en reflecteren op de offline en online identiteit tot anderen</p>	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 2.3 KiVa: thema 1, 2, 6, 9 Kring: vertelkring, observatiekring WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Sinterklaas (6), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), vakantie verhalen (8/10/13), week van de lentekriebels (10), cultuureducatie schoolproject (12), eigen project burgerschapsthema (14), afscheid voorbereiden en nemen (16)</p> <p>Algemeen: wendagen, mijn positie/rol in de stamgroep, ik-tekening (leerlijn cultuureducatie), portfolio, deelname ontwikkelgesprekken, (prenten)boeken en rijke teksten</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door: Werk: Maak een moodboard over jezelf (foto of werk zelf in portfolio)</p>
	<p>Focusdoel 4.5: Verkennen van de</p>	<p>Mogelijke inoefening door: Burgerschapskaartjes 4.5</p>

	eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven	<p>WO-projecten: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kinderboekenweek (3), goede doelen actie Kerst (7), oorlogen/ bezoek Westerbork (11), eigen project burgerschapsthema (14)</p> <p>Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring, observatiekring</p> <p>Algemeen: groep samen netjes houden, afval scheiden, Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, kinderraad, wormenhotel, torteltuif, kerstmarkt voor goede doel (Unicef/stichting Present), maatjesprincipe, sportdagen, suikervrije school, (prenten)boeken en rijke teksten</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door:</p> <p>Supporter van schoon in Assendorp: foto's van maatschappelijke actie + tekstje in portfolio</p> <p>--> of foto's bezoek democratiefabriek Zwolle + tekst</p>
Jaar 2 (2026-2027)	Focusdoel 2.4: In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen	<p>Mogelijke inoefening door:</p> <p>Burgerschapskaartjes 2.4</p> <p>KiVa: thema 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9</p> <p>WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kamp (2), Sinterklaas (6), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/ rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16)</p> <p>Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring, tips en tops geven en ontvangen na een kring</p> <p>Algemeen: kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten, samen werken, samen spelen, deelname in een heterogene stamgroep met heterogene tafelgroepjes, vieringen</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door:</p> <p>Werk: Tekstopdracht: Een betoog schrijven</p> <p>en/of Werk: Tekstopdracht: Dagboek; een dag uit het leven van iemand anders</p>
	Focusdoel 3.3 Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit	<p>Mogelijke inoefening door:</p> <p>Burgerschapskaartjes 3.3</p> <p>KiVa: thema 6 t/m 10</p> <p>WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten - pruiken/revoluties (5), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11), eigen project burgerschapsthema (14)</p> <p>Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring, tips en tops geven en ontvangen na een kring</p> <p>Algemeen: groepsregels, omgangsvormen in de klas, kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door:</p> <p>Jaarlijks: Eigen project over een burgerschapsthema, met voor groep 8 een meesterstuk burgerschap (onderzoek naar een burgerschapsthema; rubrics + foto's projectpresentatie in portfolio) --> jaarlijks</p>
Jaar 3 (2027-2028)	Focusdoel 5.4: Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen	<p>Mogelijke inoefening door:</p> <p>Burgerschapskaartjes 5.4</p> <p>KiVa: thema 1, 7, 8, 9, 10</p> <p>WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), stamgroepwerk (4/15)</p> <p>Kring: kringgesprekken, vergaderkring,</p> <p>Algemeen: kinderraad, Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, (prenten)boeken en rijke teksten, vieringen</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door:</p> <p>Een onderzoek door het tafelgroepje laten beschrijven in portfolio (uitkomsten en proces)</p>
	Focusdoel 6.3: Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden --> niet van toepassing in onderbouw	<p>Mogelijke inoefening door:</p> <p>Burgerschapskaartjes 6.3</p> <p>KiVa: thema 1, 2, 3, 9</p> <p>Stamgroepkaartjes burgerschap:</p> <p>WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), ik in het verkeer (7), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11)</p> <p>Kring: vergaderkring, nieuwskring</p>

		<p>Algemeen: kinderraad, schoolkrant, nieuwsbegrip, jeugdjournaal, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken</p> <p>Zichtbaar maken in portfolio door:</p> <p>Ontwerp je ideale buurt beschrijving op papier in portfolio+ foto van plattegrond in portfolio</p>
--	--	---

Rubic eigen project burgerschapsthema

Als beoordeling van het eigen project/meesterstuk burgerschap – maar ook voor in het portfolio

Naam:

Onderwerp:

	Aandachtspunt	Goed	Beter	Best
Je hebt een onderwerp gekozen met een burgerschapsthema	(Nog) niet voldoende	Met hulp een onderwerp gekozen	Zelf een onderwerp gekozen	Zelf een onderwerp gekozen en zelf veel informatie ed. erbij gezocht
Je hebt in het voorwoord een onderbouwing gegeven waarom je voor dit onderwerp hebt gekozen	Je hebt (nog) geen onderbouwing gegeven	Je onderbouwing is: goed/interessant onderwerp	Je onderbouwing is uitgebreider dan goed/interessant	Je schrijft ook voorbeelden en/of persoonlijke idealen
Je hebt in het voorwoord een stelling over het burgerschapsthema beschreven	Je hebt (nog) geen stelling geschreven in het voorwoord	De stelling is 1 zin, zonder bijzinnen en is geen vraag	+ De stelling bevat geen argumenten	+ De stelling geeft gelijke kansen aan voor- en tegenstanders
Je hebt eigen leervragen over het burgerschapsthema beschreven	Je hebt (nog) niet voldoende leervragen	Je hebt minimaal 5 leervragen	+ De leervragen zijn vragen waar je echt nog geen antwoord op weet	+ De leervragen zijn divers, je krijgt een breed beeld over het onderwerp
Je hebt je verdiept in het onderwerp	Je hebt je (nog) niet voldoende verdiept in het onderwerp	Je hebt 1 bron gebruikt	Je hebt meerdere bronnen gebruikt	Je hebt niet alleen meerdere maar ook diverse bronnen gebruikt (interview, bezoek)
Je hebt een goede inhoud geschreven	Je inhoud is (nog) niet voldoende	Bijna alle leervragen zijn beantwoordt, de hoofdstukken hebben voldoende informatie	+ Alle leervragen zijn beantwoordt	+ De hoofdstukken zijn compleet en hebben passend beeldmateriaal
Je hebt in het nawoord geschreven wat je hebt geleerd over dit burgerschapsthema	Je hebt (nog) niet geschreven wat je hebt geleerd in het nawoord	Je geeft 1 voorbeeld over wat je hebt geleerd	Je geeft 2 voorbeelden over wat je hebt geleerd	Je geeft meerdere voorbeelden over wat je hebt geleerd
Je hebt in het nawoord een standpunt ingenomen over je stelling	Je hebt geen standpunt ingenomen over je stelling in het nawoord	Je maakt je mening kenbaar	+ Je geeft argumenten om je mening te onderbouwen	+ Je mening en argumenten komen uit informatie van je leervragen/eigen project
Je hebt tijdens de projectpresentatie laten zien wat je hebt geleerd over dit burgerschapsthema	Je hebt tijdens de projectpresentatie (nog) niet laten zien wat je hebt geleerd over dit thema	Je hebt je eigen project laten zien tijdens de projectpresentatie	+ Je hebt een creatieve (digitale) verwerking toegevoegd en gepresenteerd	+ Je hebt je stelling, standpunt en argumenten toegevoegd en gepresenteerd

Meesterstuk burgerschap groep 8 (overleggen met collega's bovenbouw):

Eigen achtergrond/thuissituatie/identiteit in relatie tot het gekozen onderwerp beschrijven, wat vind ik van het onderwerp, standpunten van mede en tegenstanders ten aanzien van het

onderwerp beschrijven, kan ik zelf iets doen ten aanzien van dit onderwerp? Interview/bezoek of een dag meelopen met een organisatie? Dit wordt besproken met bovenbouwcollega's en uitgewerkt in januari 2025.

Kwaliteitszorg

De werkgroep burgerschap waarborgt de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs. Uit elke bouw is een collega vertegenwoordigd. Ook is er een coördinator burgerschap.

Taken coördinator burgerschap (60 uur tijdens implementatiefase)

- Kartrekker burgerschap Jenapleinschool
- Beleidsplan burgerschap jaarlijks herzien
- 3 jarenplan bijwerken
- Werkgroep informeren tijdens maandelijkse bijeenkomst
- Werkgroep compleet proberen te houden (medewerker uit OB/MB/BB)
- Jaarlijks aan het eind van het schooljaar een evaluatie met directeur over kinderraad a.d.h.v. gestelde doelen burgerschap en aanpak kinderraad, indien nodig actiepunten voor opvolgende jaar beschrijven
- Toezien op burgerschapsonderwijs in de stamgroepen
- Portfoliomomenten burgerschap meetbaar maken – communicatie met team en aansporen tot verzamelen materiaal voor in portfolio
- Op de hoogte zijn van actualiteiten uit de maatschappij en in de werkgroep belangrijke onderwerpen bespreken; een activiteit/tekst/filmpje voorbereiden en aanrijken aan team
- Jaarlijkse doe-dag maatschappelijke dag organiseren
- Eigen project burgerschapsthema bovenbouw faciliteren
- Beheer stamgroepkaartjes burgerschap Jenapleinschool

Lange termijn:

- Taal – koppelen rijke teksten (taalwerkgroep)
- Digitale geletterdheid koppelen en vormgeven

Taken lid werkgroep burgerschap (40 uur tijdens implementatiefase)

- Maandelijkse bijeenkomst met werkgroep burgerschap (later in het proces kan de frequentie wat afnemen)
- Uitrollen van plannen in de bouw, aanzetten tot actie, enthousiasmeren
- Ondersteunen in toezien op burgerschapsonderwijs in de stamgroepen
- Portfoliomomenten burgerschap meetbaar maken – ondersteunen tot aansporen tot verzamelen materiaal voor in portfolio
- Op de hoogte zijn van actualiteiten uit de maatschappij en in de werkgroep belangrijke onderwerpen bespreken; een activiteit/tekst/filmpje voorbereiden en aanrijken aan team
- Jaarlijkse doe-dag maatschappelijke dag organiseren
- Onderhouden stamgroepkaartjes burgerschap Jenapleinschool

Driejaren plan burgerschap en digitale geletterdheid Jenapleinschool

Doel	2023/2024	2024/2025	2025/2026
Werkgroep burgerschap samenstellen en coördinator burgerschap aanstellen	x	Coördinator start	
Onderzoek (inlezen, kerndoelen, studiedagen)	x	x	x
Inventariseren huidige aanbod burgerschap op basis van kerndoelen burgerschap (kringen, KiVa, WO projecten, duurzaamheid)	x		
Visievormingsactiviteit teamvergadering	x		
Eigen doelen en leerlijnen burgerschap formuleren	x		
Ontwikkelen van aanvullend materiaal voor een dekkend aanbod (samen met team tijdens studiedag)	x	x	
Invoeren kinderraad Jenapleinschool	x		
Meetbare doelen/ materiaal maken in portfolio		x	
Implementeren nieuwe onderdelen burgerschapsonderwijs		x	
Burgerschap zichtbaar maken in portfolio van kinderen			x
Samenwerking met cultuurwerkgroep: 3 leerlijnen cultuur voor subsidie 3, mogelijk goed te koppelen aan de drie leerlijnen burgerschap?		X?	
Samenwerking met taalwerkgroep: (Prenten)boeken en rijke teksten koppelen aan burgerschapsonderwijs en burgerschapsdoelen		x	x
Digitale geletterdheid koppelen aan burgerschapsonderwijs op de Jenapleinschool Opdracht uitgezet: stageleergroep pakt dit op		x	x

Literatuurlijst

Allecijfers.nl. (2024). *Uitslagen stembureau de Enk. Verkregen op 15 oktober 2024, via:* <https://allecijfers.nl/stembureau/de-enk-zwolle/>

Andrien, D. (2021). 'Burgerschapsambassadeur Danielle Andrien: Bouw je eigen verhaal'. *Mensenkinderen Tijdschrift voor en over jenaplanonderwijs*, 36(2), p.11.

Biesta, G. (2021). 'Burgerschap op school: agenda of principe?'. *Tangram magazine*, 01 2021, verkregen via: <https://www.expertisepuntburgerschap.nl/wp-content/uploads/2022/10/Gert-Biesta-burgerschap-op-school-agenda-of-principe.pdf>

Onderwijsinspectie. (2024). *Wettelijke eisen burgerschap*. Verkregen op 12 april 2024, via: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/burgerschap/wettelijke-opdracht>

SLO (2024). *Conceptkerndoelen burgerschap en toelichtingsdocument*. Amersfoort: SLO.

Van Dale (2024). *Burgerschapsdefinities*. Verkregen via: <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/burgerschap>

Velthauzs, F., & Winters, H. (2014). *Jenaplan, school waar je leert samenleven*. Zutphen: NJPV

Wassenberg, S. (2021). 'De filosofiekring. Hoe wordt een kind een burger?'. *Mensenkinderen Tijdschrift voor en over jenaplanonderwijs*, 36(2), p.36-38.

Bijlagen

Bijlage 1: Drie doorlopende leerlijnen burgerschap Jenapleinschool Zwolle

Burgerschap leerlijn: Mijn relatie met mijzelf

Doel: ‘Op de Jenapleinschool mag ik mijzelf zijn; ik vorm een eigen identiteit en leer dit uit te drukken’

Onderliggende jenaplan basisprincipes, Velthausz, F. & Winters, H. (2014):

1. Elk mens is uniek: zo is er maar één. Daarom heeft ieder kind en elke volwassene een onvervangbare waarde
2. Elk mens heeft het recht een eigen identiteit te ontwikkelen. Deze wordt zo veel mogelijk gekenmerkt door: zelfstandigheid, kritisch bewustzijn, creativiteit en gericht op sociale rechtvaardigheid. Daarbij mogen ras, nationaliteit, geslacht, seksuele gerichtheid, sociaal milieu, religie, levensbeschouwing of handicap geen verschil uitmaken
3. Elk mens heeft voor het ontwikkelen van een eigen identiteit persoonlijke relaties nodig; met andere mensen; met de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid van natuur en cultuur; met de niet zintuiglijk ervaarbare werkelijkheid
4. Elk mens wordt steeds als totale persoon erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken
5. Elk mens wordt al cultuurdrager en -vernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken

Onderliggende jenaplan kernkwaliteiten, Velthausz, F. & Winters, H. (2014):

- 1.1 Kinderen leren kwaliteiten/uitdagingen te benoemen en in te zetten, zodanig dat zij zich competent voelen
- 1.2 Kinderen leren zelf verantwoordelijkheid te dragen voor wat zij willen en moeten leren, wanneer zij uitleg nodig hebben en hoe zij een plan moeten maken
- 1.3 Kinderen worden beoordeeld op de eigen vooruitgang in ontwikkeling
- 1.4 Kinderen leren te reflecteren op hun ontwikkeling en daarover met anderen in gesprek te gaan

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
BS 2.3 Diversiteit	Verkennen van eigen offline identiteit	<u>Als in onderbouw +</u>	<u>Als in onder- en middenbouw +</u>
Verkennen van en reflecteren op de offline en online identiteit in relatie tot anderen.	<u>Denk aan:</u> <ul style="list-style-type: none">- Hoe zie ik eruit?- Waar kom ik vandaan?- Wat kan ik goed/niet goed? <u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u> <ul style="list-style-type: none">- Kan zichzelf als persoon beschrijven (uiterlijk) <u>Aanbod:</u> <ul style="list-style-type: none">- KiVa: thema 1, 2, 3- Stamgroepkaartjes burgerschap:	Bewust worden van verschillen in identiteit <u>Denk aan:</u> <ul style="list-style-type: none">- Wat maakt mij anders dan de ander?- Moet iedereen gelijk zijn? <u>Aanbod:</u> <ul style="list-style-type: none">- KiVa: thema 1, 2, 6, 9- Stamgroepkaartjes burgerschap:	Verkennen van en reflecteren op de online en offline identiteit <u>Denk aan:</u> <ul style="list-style-type: none">- Ben ik mijzelf?- Loop ik mee?- Zijn er verschillen tussen mijn offline en online identiteit <u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u> <ul style="list-style-type: none">- Kan zijn gevoelens onder woorden brengen
--> FOCUSDOEL			

	<ul style="list-style-type: none"> - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), van baby tot kleuter/mijn lichaam (2), Sinterklaas (6), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), vakantie verhalen (8/10/13), Assendorp (9), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring - Algemeen: wendagen, mijn positie/rol in de stamgroep, ik-tekening (leerlijn cultuureducatie), portfolio, (prenten)boeken en rijke teksten 	<ul style="list-style-type: none"> - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Sinterklaas (6), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), vakantie verhalen (8/10/13), mijn lijf van binnen en buiten/ omi&opi (9), week van de lentekriebels (10), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring - Algemeen: wendagen, mijn positie/rol in de stamgroep, ik-tekening (leerlijn cultuureducatie), portfolio, deelname ontwikkelgesprekken (vanaf groep 5), (prenten)boeken en rijke teksten 	<ul style="list-style-type: none"> - Kan zijn eigen sterke en zwakke kanten beschrijven <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 6, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - Kring: vertelkring, observatiekring - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Sinterklaas (6), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), vakantie verhalen (8/10/13), week van de lentekriebels (10), cultuureducatie schoolproject (12), eigen project burgerschapsthema (14), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Algemeen: wendagen, mijn positie/rol in de stamgroep, ik-tekening (leerlijn cultuureducatie), portfolio, deelname ontwikkelgesprekken, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 6.2 Maatschappelijke vraagstukken</p> <p>Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen</p>	<p>Durft zichzelf uit te drukken</p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa regel 2: We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij - KiVa: ik-taal - KiVa: fijn/niet fijn kunnen benoemen - KiVa: emotie/gevoel begrip kennen - KiVa: emoties herkennen en verwoorden <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan vertellen waarom hij voor iets heeft gekozen <p><u>Aanbod:</u></p>	<p><u>Als in onderbouw +</u></p> <p>Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen</p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa regel 1: We doen aardig tegen elkaar en behandelen elkaar met respect - KiVa regel 3: We praten met elkaar (en gebruiken daarbij de ik-taal) <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <p>Kan zijn gedrag aansturen in de goede richting (emotie reguleren)</p> <p><u>Aanbod:</u></p> <p>KiVa: thema 1, 2, 3, 6, 7</p>	<p><u>Als in onder- en middenbouw +</u></p> <p>Inschatten wanneer en hoe het uitdrukken gepast is</p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: een eigen standpunt in te nemen en dit te uiten in de groep - KiVa regel 1: We doen aardig tegen elkaar en behandelen elkaar met respect - KiVa regel 3: We praten met elkaar (en gebruiken daarbij de ik-taal) <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3, 6, - Stamgroepkaartjes burgerschap:

	<ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), van baby tot kleuter/mijn lichaam (2), stamgroepwerk (4/15), afscheid voorbereiden en nemen (16), stemmen tijdens keuze eigen project - Kring: vertelkring, boekenkring - Algemeen: kiezen tijdens spelen en werken, vieringen, portfolio 	<p>Stamgroepkaartjes burgerschap: WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), stamgroepwerk (4/15), week van de lentekriebels (10), afscheid voorbereiden en nemen (16) Kring: vertelkring, boekenkring, vergaderkring Algemeen: kinderraad, vieringen, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken (vanaf groep 5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), staatsinrichting/Democratie fabriek (2), stamgroepwerk (4/15), week van de lentekriebels (10), eigen project burgerschapsthema (14), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring, boekenkring, vergaderkring, nieuwskring, observatiekring - Algemeen: kinderraad, vieringen, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken
<p>BS 3.4 Democratische waarden Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf.</p>	<p>Leren over eerlijk zijn en afspraken nakomen <u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgen voor mijzelf en de ander - Eigen grenzen bewaken - Eerlijk spelen - Afspraak is afspraak - KiVa regel 2: We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), aarde en ruimte/afval en duurzaamheid (9), gezond en ziek dokter/ziekenhuis (11) - Kring: - - Algemeen: spel, gym, buiten spelen, speelwerken, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, helpen van je maatje 	<p><u>Als in onderbouw +</u> <u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Behandel de ander zoals je zelf behandeld wilt worden - Wat betekent goed samenwerken/ -spelen voor mij? - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 4, 5, 7, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), mijn lijf van binnen en buiten (9), week van de lentekriebels (10) - Kring: vergaderkring - Algemeen: spel, gym, kinderraad, blokperiode samenwerken, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken (vanaf groep 5), werken aan een weekplan, helpen van je maatje 	<p><u>Als in onderbouw en middenbouw +</u> <u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Behandel de ander zoals je zelf behandeld wilt worden en wees je bewust dat niet iedereen hetzelfde prettig vindt - Wat betekent goed samenwerken/ -spelen voor mij? En is dit voor iedereen gelijk? En hoe ga je om met deze verschillen? - KiVa: kennis van verschillende rollen in de groep en dit aan jezelf spiegelen - KiVa-regel 1 t/m 7 - Hoe neem ik veilig en verantwoordelijk deel aan het verkeer? <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 4, 5, 7, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten - pruiken/revoluties (5),

			<p>ik in het verkeer (9), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kring: vergaderkring - Algemeen: spel, gym, kinderraad, blokperiode samenwerken, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken, werken aan een weekplan, helpen van je maatje
<p>BS 6.3 Maatschappelijke vraagstukken</p> <p>Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden</p> <p>--> FOCUSDOEL</p>	X	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Wie ben ik en waar kom ik vandaan? - Bewustwording dat niet iedereen uit hetzelfde milieu komt - Verder leren kijken dan grenzen van onze school en onze wijk - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan zijn eigen gedrag/handelen beschrijven - Kan eigen inzet beschrijven en eventueel beoordelen in combinatie met het resultaat <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10) - Kring: vergaderkring - Algemeen: kinderraad, schoolkrant, nieuwsbegrip, schoolTV, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, 	<p><u>Als in middenbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kijken hoe verschillende culturen het handelen beïnvloeden - Verder leren kijken dan grenzen van onze stad en ons land - Wat vind jij belangrijk/ rechtvaardig en hoe is dat terug te zien in jouw handelen? - Welke keuzes maak jij als verkeersdeelnemer? - KiVa: Voor jezelf opkomen (assertief) - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan zijn inzet uitleggen en beoordelen <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst /feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), ik in het verkeer (7), week van de lentekriebels (10),

		deelname ontwikkelgesprekken (vanaf groep 5)	oorlogen/bezoek Westerbork (11) <ul style="list-style-type: none">- Kring: vergaderkring, nieuwskring- Algemeen: kinderraad, schoolkrant, nieuwsbegrip, jeugdjournaal, (prenten)boeken en rijke teksten, portfolio, deelname ontwikkelgesprekken
--	--	---	--

Burgerschap leerlijn: Mijn relatie met de ander

Doel: ‘Op de Jenapleinschool leer ik vanuit mijn eigen identiteit open en respectvol om te gaan met de ander’

Onderliggende jenaplan basisprincipes, Velthausz, F. & Winters, H. (2014):

1. Elk mens is uniek: zo is er maar één. Daarom heeft ieder kind en elke volwassene een onvervangbare waarde
2. Elk mens heeft het recht een eigen identiteit te ontwikkelen. Deze wordt zo veel mogelijk gekenmerkt door: zelfstandigheid, kritisch bewustzijn, creativiteit en gericht op sociale rechtvaardigheid. Daarbij mogen ras, nationaliteit, geslacht, seksuele gerichtheid, sociaal milieu, religie, levensbeschouwing of handicap geen verschil uitmaken
3. Elk mens heeft voor het ontwikkelen van een eigen identiteit persoonlijke relaties nodig; met andere mensen; met de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid van natuur en cultuur; met de niet zintuiglijk ervaarbare werkelijkheid
4. Elk mens wordt steeds als totale persoon erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken
5. Elk mens wordt al cultuurdrager en -vernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken
6. Mensen moeten werken aan een samenleving, die ieders onvervangbare waarde respecteert
7. Mensen moeten werken aan een samenleving, die ruimte en stimulansen biedt voor ieders identiteitsontwikkeling
8. Mensen moeten werken aan een samenleving waarin rechtvaardig, vreedzaam en constructief met verschillen en veranderingen wordt omgegaan

Onderliggende jenaplan kernkwaliteiten, Velthausz, F. & Winters, H. (2014):

- 2.1 Kinderen ontwikkelen zich in een leeftijdsheterogene stamgroep
- 2.2 Kinderen leren samen te werken, hulp geven en ontvangen met andere kinderen en daarover te reflecteren
- 2.3 Kinderen leren verantwoordelijkheid te nemen en mee te beslissen over het harmonieus samenleven in de stamgroep en school, opdat iedereen tot zijn recht komt en welbevinden kan ervaren

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
BS 5.3 Democratische betrokkenheid Communiceren op een respectvolle wijze	<u>Denk aan:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Beleefd zijn - Luisterhouding - Hoe reageer je op de ander? - Hoe bespreek je dingen op een prettige manier (rollenspel) - KiVa: begrip fijne groep/leuke school - KiVa regel 1: We willen samen een fijne groep zijn, want dat is fijn 	<u>Als in onderbouw +</u> <u>Denk aan:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe spreek je verschillende mensen aan? (verschil tussen vriendje/volwassene) - KiVa: verschillende rollen in de groep - KiVa regel 1 t/m 7 <u>Overlap met reflectieleerlijn portfolio:</u>	<u>Als in onder- en middenbouw +</u> <u>Denk aan:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe communiceer je met vreemden? - Hoe communiceer je online? - KiVa: begrip respect - KiVa begrip communiceren - KiVa regel 1 t/m 7 <u>Overlap met reflectieleerlijn portfolio:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Geeft feedback met onderbouwing op activiteiten

	<ul style="list-style-type: none"> - KiVa regel 2: We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij - KiVa regel 4: We gaan goed met elkaar om. <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2 en 3 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), (digitale) post en taal (11), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring, boekenkring - Algemeen: groepsregels, hand van 5, buitenspelen, samen spelen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kan in gesprek terugblikken op situaties - Kan feedback geven aan groepsgenoten - Kijkt en praat over overeenkomsten en verschillen tussen eigen en andermans aanpak - Geeft aan op welk gebied zich een probleem voordeed en welke oplossing is gekozen (materiaal, taak, samenwerking) <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1 t/m 10 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kamp (2), week van de lentekriebels (10), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring, vergaderkring, boekenkring tips en tops geven en ontvangen na een kring - Algemeen: groepsregels, hand van 5, samen werken, samen spelen, kinderraad. 	<p>van een medeleerling (kring, vieringen, enz.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geeft feedback met onderbouwing op activiteiten van/in de groep (kring, vieringen, enz.) <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1 t/m 10 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kamp (2), staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), week van de lentekriebels (10), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring, vergaderkring, boekenkring, observatiekring, nieuwskring, tips en tops geven en ontvangen na een kring - Algemeen: groepsregels, hand van 5, samen werken, samen spelen, kinderraad
<p>BS 2.4 Diversiteit</p> <p>In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen</p> <p>--> FOCUSDOEL</p>	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Het gaat er bij de ander thuis anders aan toe dan bij mij thuis - Mening verschillen - Rekening houden met verschil in rol (jongste, middelste, oudste) - KiVa: emoties herkennen en verwoorden - KiVa: gelijk/verschillend 	<p><u>Als in onderbouw + Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Proberen te verplaatsen in de ander en daar rekening mee te houden - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Reageert zonder boos te worden op de feedback over het werk <p><u>Aanbod:</u></p>	<p><u>Als in onder- en middenbouw + Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - We zijn niet gelijk, maar wel gelijkwaardig - Diversiteit bespreken (cultuurverschillen, gender, relaties, etc.) - KiVa begrip groepsdruk - KiVa begrip pesten/plagen/conflicten/ruzie

	<ul style="list-style-type: none"> - KiVa: rekening houden met elkaar KiVa regel 3: We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal KiVa regel 5: We helpen elkaar - KiVa regel 6: We komen voor elkaar op <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan het verschil maken tussen 'ik' en de ander <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1) van baby tot kleuter (2), Sinterklaas (6), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/rituelen en verhalen (7), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring - Algemeen: (prenten)boeken en rijke teksten, samen spelen, samen buitenspelen, deelname in een heterogene stamgroep, vieringen 	<ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kamp (2), Sinterklaas (6), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/ rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring, vergaderkring, tips en tops geven en ontvangen na een kring - Algemeen: kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten, samen werken, samen spelen, deelname in een heterogene stamgroep met heterogene tafelgroepjes, vieringen 	<ul style="list-style-type: none"> - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Overlap met reflectie leerlijn portfolio:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kan feedback ontvangen van een medeleerling - Kan een samenwerking beoordelen - Kan na een fase alternatief handelen (gedrag) <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kamp (2), Sinterklaas (6), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/ rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11), cultuureducatie schoolproject (12), afscheid voorbereiden en nemen (16) - Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring, tips en tops geven en ontvangen na een kring - Algemeen: kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten, samen werken, samen spelen, deelname in een heterogene stamgroep met heterogene tafelgroepjes, vieringen
<p>BS 3.1 Democratische waarden</p> <p>Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de</p>	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Maatjesprincipe (jongste, middelste, oudste) 	<p><u>Als in onderbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Solidair zijn: Mijn gedrag heeft invloed op de ander (Neem ik 	<p><u>Als in onder- en middenbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vrijheid: welke verantwoordelijkheid hoort er bij vrijheid (wat doe je als je op de

<p>democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit</p> <p>&</p> <p>BS 3.3 Democratische waarden Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit</p> <p>--> FOCUSDOEL</p> <p>&</p> <p>BS 3.5 Democratische waarden Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Solidair zijn: als ik klaar ben met de spullen, wil een ander het ook nog kunnen gebruiken - Vrijheid: wat is vrijheid? Mag ik altijd alles doen en zeggen? - Rechtvaardigheid: wat is wel/niet eerlijk? - KiVa regel 1 t/m 6 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3, 4 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7) - Kring: vertelkring - Algemeen: groepsregels, omgangsvormen in de klas, samen spellen, samen buiten spelen, (prenten)boeken en rijke teksten 	<p>zelf de beurt? Of nodig ik een ander uit om iets te vertellen?)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vrijheid: ben je zelf vrij? Waarin wel/niet? - Rechtvaardigheid: hoe ga je respectvol om met onrechtvaardigheid? - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 6 t/m 10 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren /rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10) - Kring: vertelkring, vergaderkring, tips en tops geven en ontvangen na een kring - Algemeen: groepsregels, omgangsvormen in de klas, kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten 	<p>gang mag werken? Gevolgen van wangedrag en het overtreden van de wet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe veranderen je vrijheid, gelijkheid en solidariteit naarmate je ouder wordt? - KiVa: regel 1 t/m 7 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 6 t/m 10 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten - pruiken/revoluties (5), Kerst/feesten, verhalen, samen vieren/rituelen en verhalen (7), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11), eigen project burgerschapsthema (14) - Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring, tips en tops geven en ontvangen na een kring - Algemeen: groepsregels, omgangsvormen in de klas, kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 2.2 Diversiteit Inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn</p>	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Spreek je iemand aan op het uiterlijk/ de afkomst? (wat kun je wel/niet zeggen?) - KiVa regel 2: We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij - KiVa regel 3: We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3, 4 	<p><u>Als in onderbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongens vs. Meisjes? Wat zijn stereotypen en wat als je andere dingen leuk vindt? - KiVa regel 2, 3 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa thema: 1, 4, 5, 6 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: week van de lentekriebels (10) 	<p><u>Als in onder- en middenbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Filosofen over wat racistisch, discriminerend en stereotyperend is - KiVa regel 2, 3 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa thema 1, 4, 5, 6 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: tijd van monniken/ridders - regenten/

	<ul style="list-style-type: none"> - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: - - Kring: vertelkring - Algemeen: omgangsvormen in de klas, (prenten)boeken en rijke teksten 	<ul style="list-style-type: none"> - Kring: vertelkring, vergaderkring - Algemeen: omgangsvormen in de klas, (prenten)boeken en rijke teksten 	<ul style="list-style-type: none"> - vorsten - pruiken/revoluties (5), week van de lentekriebels (10), oorlogen/bezoek Westerbork (11) - Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring - Algemeen: omgangsvormen in de klas, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 5.2 Democratische betrokkenheid</p> <p>Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties;</p> <p>&</p> <p>BS 5.4 Democratische betrokkenheid</p> <p>Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen</p> <p>--> FOCUSDOEL</p> <p>& voor de bovenbouw:</p> <p>BS 5.5 Democratische betrokkenheid</p> <p>Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving</p>	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Samen klassenregels opstellen - Samen opties in het dagprogramma bespreken (bijvoorbeeld kringspel) - Meeste stemmen gelden - KiVa regel 1: We willen samen een groep zijn, want dat is fijn - KiVa regel 4: We gaan goed met elkaar om <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 2, 3, 4 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), stamgroepwerk (4/15) - Kring: kringgesprekken - Algemeen: samen spelwerken, (prenten)boeken en rijke teksten, vieringen 	<p><u>Als in onderbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Verkiezingsaffiches maken voor kinderraad - Voorstellen in besprekingskring - Verder kijken dan “meeste stemmen gelden” (wat als iemand vaak bij de minderheid hoort?) - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 7, 8, 9, 10 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), stamgroepwerk (4/15) - Kring: kringgesprekken, vergaderkring - Algemeen: kinderraad, Nieuwsbegrip, (prenten)boeken en rijke teksten, vieringen 	<p><u>Als in onder- en middenbouw +</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe gaat inspraak/ besluitvorming buiten onze schoolmuren eraan toe en buiten Nederland/Europa? - Wat is het signaal van de stem van de minderheid? En hierover in gesprek gaan. - Reflecteren op proces van besluitvorming in de stamgroep/school - KiVa regel 1 t/m 7 <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: thema 1, 7, 8, 9, 10 - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: gouden weken: de stamgroep en ik (1), staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), stamgroepwerk (4/15) - Kring: kringgesprekken, vergaderkring, - Algemeen: kinderraad, Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, (prenten)boeken en rijke teksten, vieringen
<p>BS 2.1 Diversiteit</p> <p>Kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en</p>	x	x	<p><u>Zie doel linker kolom.</u></p> <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: - - Stamgroepkaartjes burgerschap:

levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt

- WO-project: staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten - pruiken/revoluties (5), oorlogen/bezoek Westerbork (11), eigen project burgerschapsthema (14)
 - Kring: kringgesprekken, nieuwskring
 - Algemeen: Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, schoolTV, (prenten)boeken en rijke teksten
-

Burgerschap leerlijn: Mijn relatie met de wereld

Doel: ‘Op de Jenapleinschool leer ik over mijn relatie met de wereld en mijn rol als deelnemer van een democratische samenleving’

Onderliggende jenaplan basisprincipes, Velthausz, F. & Winters, H. (2014):

basisprincipes uit voorgaande leerlijnen, +

6. Mensen moeten werken aan een samenleving, die ieders onvervangbare waarde respecteert
7. Mensen moeten werken aan een samenleving, die ruimte en stimulansen biedt voor ieders identiteitsontwikkeling
8. Mensen moeten werken aan een samenleving waarin rechtvaardig, vreedzaam en constructief met verschillen en veranderingen wordt omgegaan
9. Mensen moeten werken aan een samenleving die respectvol en zorgvuldig aarde en wereldruimte beheert
10. Mensen moeten werken aan een samenleving, die de natuurlijke en culturele hulpbronnen in verantwoordelijkheid voor toekomstige generaties gebruikt

Onderliggende jenaplan kernkwaliteiten, Velthausz, F. & Winters, H. (2014):

- 3.1 Kinderen leren dat wat ze doen er toe doet en leren in levensechte situaties
- 3.2 Kinderen leren zorg te dragen voor de omgeving
- 3.3 Kinderen passen binnen wereldoriëntatie de inhoud van het schoolaanbod toe om de wereld te leren kennen
- 3.4 Kinderen leren spelend, werkend, sprekend en vierend volgens een ritmisch dagplan
- 3.5 Kinderen leren initiatieven te nemen vanuit hun eigen interesses en vragen

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
BS 4.2 Maatschappelijke betrokkenheid Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen & BS 4.3 Maatschappelijke betrokkenheid Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties &	Betrokkenheid en behulpzaamheid ten aanzien van de directe omgeving ontwikkelen <u>Denk aan:</u> - Wat speelt er in de stamgroep? - Hoe zorg ik voor mijn stamgroep? - Wat doe ik als ik zie dat iemand hulp nodig heeft? - Recycling - Duurzaamheid <u>Aanbod:</u> - Kiva: - - Stamgroepkaartjes burgerschap:	<u>Als in onderbouw+</u> Uitbreiding van omgeving <u>Denk aan:</u> - Wat speelt er in de eigen buurt/stad? - Bespreken hoe je een eigen bijdrage kunt leveren in je buurt. <u>Aanbod:</u> - Kiva: - - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-projecten: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kinderboekenweek (3), goede doelen actie Kerst (7), omi&opi (9)	<u>Als in onder- en middenbouw+</u> Uitbreiding van omgeving <u>Denk aan:</u> - Wat speelt er in Nederland, Europa en de rest van de wereld? - Bespreken wat je zelf en samen kunt doen om de wereld beter te maken. - Welke verschillende manieren zijn er om maatschappelijk betrokken te zijn? (Brief, inzamelingsactie, steun uitspreken etc.) <u>Aanbod:</u>

<p>BS 4.4 Maatschappelijke betrokkenheid Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties</p> <p>& BS 4.5 Maatschappelijke betrokkenheid Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven --> FOCUSDOEL</p>	<ul style="list-style-type: none"> - WO-projecten: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kinderboekenweek (3), goede doelen actie kerst (7), aarde en ruimte, afval en duurzaamheid (9), (digitale) post en taal/ winkels/ gezond of ziek - dokter/ziekenhuis (11), bouwen duurzaam - water plastic soep (14) - Kring: vertelkring - Algemeen: groep samen netjes houden, afval scheiden, wormenhotel, torteltuin, kerstmarkt voor goede doel (Unicef/stichting Present), maatjesprincipe, suikervrije school, (prenten)boeken en rijke teksten 	<ul style="list-style-type: none"> - Kring: vertelkring, vergaderkring - Algemeen: groep samen netjes houden, afval scheiden, Nieuwsbegrip, kinderraad, wormenhotel, torteltuin, kerstmarkt voor goede doel (Unicef/stichting Present), maatjesprincipe, sportdagen, suikervrije school, (prenten)boeken en rijke teksten 	<ul style="list-style-type: none"> - KiVa: - - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-projecten: gouden weken: de stamgroep en ik (1), kinderboekenweek (3), goede doelen actie Kerst (7), oorlogen/ bezoek Westerbork (11), eigen project burgerschapsthema (14) - Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring, observatiekring - Algemeen: groep samen netjes houden, afval scheiden, Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, kinderraad, wormenhotel, torteltuin, kerstmarkt voor goede doel (Unicef/stichting Present), maatjesprincipe, sportdagen, suikervrije school, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 3.2 Democratische waarden Kennis over het belang van de grondwet, kinder- en mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit</p>	<p>x</p>	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Gesprek over dat niet iedereen kind kan zijn - Iedereen hoort zich veilig te voelen op school en wat doe je als je je niet veilig voelt? <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: KiVa programma preventief (bijbehorend door KiVa team: steungroepaanpak als curatief middel bij pesten en sociale onveiligheid), vertrouwenspersoon - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: - Kring: vergaderkring - Algemeen: groepsregels, Nieuwsbegrip, (prenten)boeken en rijke teksten 	<p><u>Als in middenbouw+</u></p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kennis van de grondwet, kinderen mensenrechten - Inzien waarom dit belangrijk is en wat er gebeurt als dit er niet zou zijn (geschiedenis aanhalen) <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: KiVa programma preventief (bijbehorend door KiVa team: steungroepaanpak als curatief middel bij pesten en sociale onveiligheid), vertrouwenspersoon - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten - pruiken/revoluties (5), oorlogen/bezoek Westerbork

			<p>(11), eigen project burgerschapsthema (14)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kring: vergaderkring, nieuwskring - Algemeen: groepsregels, Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, schoolTV, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 4.1 Maatschappelijke betrokkenheid Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving</p>	x	x	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke taken en rollen hebben burgers in de samenleving? En welke rechten/plichten komen daarbij kijken? - Oefenen met deze taken/rollen/rechten en plichten op kindniveau - Deelnemen in verkeer, regels en veiligheid <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: - - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), ik in het verkeer/dode hoek lessen (3), tijd van monniken/ridders - regenten/vorsten -pruiken/ revoluties (5), ik in het verkeer (9), eigen project burgerschapsthema (14) - Kring: vergaderkring, nieuwskring - Algemeen: kinderraad, Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, schoolTV, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 5.1 Democratische betrokkenheid Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend</p>	x	x	<p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Campagne voeren voor de kinderraad (wat doe je met beloftes die niet realistisch zijn)

			<ul style="list-style-type: none"> - En op landelijk en wereldniveau verkennen hoe macht en invloed worden uitgeoefend in een democratie. - Verschillen tussen democratieën over de wereld en democratie vs. Dictatuur. - Deelnemen in verkeer, wat als je je niet aan de regels houdt? <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: - - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), ik in het verkeer/dode hoek lessen (3), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten -pruiken/ revoluties (5), ik in het verkeer (9), oorlogen/ bezoek Westerbork (11), eigen project burgerschapsthema (14) - Kring: - - Algemeen: kinderraad, Jeugdjournaal, Nieuwskring, schoolTV, (prenten)boeken en rijke teksten
<p>BS 6.1 Maatschappelijke vraagstukken</p> <p>Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken</p> <p>&</p> <p>BS 6.4 Maatschappelijke vraagstukken</p> <p>Verkennen welke individuele en</p>	<p>Duurzaamheidsbesef en oog voor maatschappij in directe omgeving ontwikkelen</p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Hoe zorg ik goed voor mijn omgeving? - Zuinig zijn met materialen - Afval scheiden - Minder energieverbruik <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: - - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: goede doelen actie Kerst (7), aarde en ruimte, afval 	<p><u>Als in onderbouw +</u></p> <p>Waardering leren geven aan maatschappelijke vraagstukken op kindniveau</p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Gezonde levensstijl bespreken - Wat is nodig/ wat is extra? (overbodig, luxe) <p><u>Aanbod:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - KiVa: - - Stamgroepkaartjes burgerschap: - WO-project: goede doelen actie Kerst (7), mijn lijf van binnen en 	<p><u>Als in onder- en middenbouw+</u></p> <p>Meer diepgang in gesprekken over maatschappelijke vraagstukken</p> <p><u>Denk aan:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Leren dat er verschillende belangen zijn: Planet, Profit, People - Er zijn verschillende perspectieven: wat is luxe vs. nodig en wat voor de een normaal is, is dat voor de ander niet. - Wat zijn verschillende toekomstperspectieven?

collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn

en duurzaamheid (9), (digitale) post en taal, winkels, gezond of ziek – dokter/ziekenhuis (11), natuur/lente: boerderij, vogels, kleine beestjes (13), bouwen duurzaam - water plastic soep (14)

- Kring: vertelkring
- Algemeen: schoolTV, recycling, torteltuyn, wormenhotel, eigen beker mee (geen pakjes), (prenten)boeken en rijke teksten

buiten (9), natuur: bomen en bloemen, beestjes, vogels (13)

- Kring: vertelkring, vergaderkring
- Algemeen: schoolTV, recycling, torteltuyn, wormenhotel, eigen beker mee (geen pakjes), Nieuwsbegrip, kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten

Aanbod:

- KiVa: -
- Stamgroepkaartjes burgerschap:
- WO-project: staatsinrichting/ Democratiefabriek (2), tijd van monniken/ridders - regenten/ vorsten - pruiken/revoluties (5), goede doelen actie Kerst (7), eigen project aardrijkskunde/ techniek/eigen keuze (8), oorlogen/bezoek Westerbork (11), rivieren: Vechterwaard/ Zwarte water/ Uiterwaarden van de IJssel (13), eigen project burgerschapsthema (14)
- Kring: vertelkring, vergaderkring, nieuwskring
- Algemeen: schoolTV, recycling, torteltuyn, wormenhotel, eigen beker mee (geen pakjes), Jeugdjournaal, Nieuwsbegrip, kinderraad, (prenten)boeken en rijke teksten

